

SVENS BIBELOVERSIGT – ANDEN MOSEBOG

Bogens hvem, hvad, hvor:

Beretningen i 2 Mos omhandler et år (se kap. 40:17)

Forfatter:

Moses - forfatter og redaktør (se noter til 1 Mos). Moses' livsforløb 120 år. 40 år som prins i Egypten, 40 år som hyrde i Midjan, 40 år som national leder for Israel.

Tidspunkt:

Udvandringen fra Egypten år 1446 f. Kr under Faraos Amunhotep II. (2 Mos 12:40). 430 år efter Jakob bosatte sig i Egypten (1 Mos 15:13; ApG 7:6; Gal 3:17).

Dette bekræftes af 1 Kong 6:1, 480 år før Salomos 4. regeringsår, som var år 966, samt at Dommerperioden i Israel varede ca. 300 år, jf. Dom 11:26).

Alternativ teori: At det skete under Faraos Merentah II år 1290 f.Kr.

Motiv:

2 Mos fortæller Moses Israel, hvordan det gik til, at de blev til en nation under Gud. Han skriver som teolog og ikke som moderne historiker, og sætter fokus på Israels forhold til Gud.

Bogens opbygning:

1-18	Israel og Egypten:
2:1	Scenen sættes. Israels folk forøges og undertrykkes
2:2	Moses' opvækst og flugt til Midjan
3-4:17	Gud møder Moses
4:18-6:1	Gud sender Moses tilbage til Egypten
6:2-13	Gud åbenbarer sit personlige navn for Moses
6:14-25	Levi stammes slægtsregister
6:26-11:10	Gud sender 10 plager over Egypten
12:1-13:16	Påskefesten og den førstefødte
13:17-15:21	Gud udfrier Israel igennem det Røde Hav
15:22-18:27	Gud fører Israel til Sinaj
19-40	Israel ved Sinaj:
19-24	Gud opretter pagt med Israel og giver dem loven
19-20:21	Pagten og buddene
20:22-23:33	Pagtsbogen med retsregler for samfundsforhold

24	Pagtslutningen mellem Jahve og Israel
25-40	Gud fortæller Israel, hvordan de skal dyrke ham
25-31	Forordninger om gudstjenesten
25-27	Åbenbaringsteltet (også kaldet Tabernaklet)
28-29	Præsteskabet
30-31	Gudstjenesteordningen
32-34	Israel falder tilbage til afgudsdyrkelse
32-33	Guldkalven og pagtsbruddet
35-40	Åbenbaringsteltet konstrueres og indvies

Bogens indhold:

Universets skaber bliver viser sig som genløser og personlig Gud for Israel. Han udløser slavefolket fra dets trældom i Egypten, og opbygger det til en nation under sit personlige kongedømme i Sinaj ørkenen.

I. Rejsen til livet. Israel føres ud af Egypten 2 Mos 1- 18.

Første sektion fortæller hvordan Gud af nåde udfriede Israel fra undertrykkelse og udryddelse i Egypten (2 Mos 13:8-9).

Fra at være et anset folk under Josef blev Israel til et undertrykt slavefolk i Egypten, pga. egypternes frygt for deres befolkningstilvækst.

Gud oprejser Moses som en folkets befrier, - beskytter hans liv og sørger for hansopdragelse som prins ved Faraos hof, indtil han dræber en egyptisk slavefoged og må flygte for at redde sit liv.

Arbejder som hyrde i Midjan, indtil Gud, ved den brændende tornebusk kalder ham og sender ham til Egypten for at befri Israel.

Gud nedbryder Faraos hårde hjerte ved at sende 10 plager over Egypten. De ti "naturkatastrofer" er samtidig en symbolsk dom over de egyptiske guder.

Israel beskyttes og bevares igennem plagerne. Påske (som betyder "forbi gang") og det usyrede brøds fest indvies for at fejre, at Israel bliver udfriet fra trældom og beskyttes imod dødsenglen.

Israel føres ud af Egypten igennem det Røde Hav, på tredjedagen efter Påsken. Egyptens elitetropper tilintetgøres i havet.

Israel føres ved syv marcher ned til Sinaj, og oplever Guds over- naturlige ledelse ved skystøtten.

Gud opretholder folket igennem manna, vagtler, oaser og vand ud af klippen. Gud giver dem sejr over Amalek - Moses', Arons og Hurs forbøn medvirker til sejren.

II. Israel lærer hvordan de skal leve sammen med Gud 2 Mos 19-40.

Anden sektion fortæller, hvordan Gud indstifter sit jordiske rige hos Israel. Som storkongen indstifter han sin pagt, og påbegynder at udfolde sit nærvær i deres midte 2 Mos 29:43-46. Israel kaldes til at være hans præstefolk, der skal åbenbare hans vilje for folkeslagene 2 Mos 19:4-6.

I de ti bud åbenbarer Gud sin karakter og vilje for Israel kap.20. To tavler a fem bud, evt. to tavler med ti bud, så hver part har sin kopi.

Pagtsbogen, kap. 20-23 er eksempler på, hvordan buddene skal tolkes og anvendes i deres samfundsorden.

Pagten indvies ved blodoffer og festmåltid med Jave, kap.24.

Gud åbenbarer for Moses, på Sinajs bjerg, hvorledes Israel skal dyrke ham, jf. de ti bud. Kap.25-31.

Israels tilbagefald til afgudsdyrkelse. De vil have en gud, de kan se. Afgudsdyrkelse fører til vildførelse og tøjlesløshed. Kap.32.

Moses går i forbøn for folket, og Gud åbenbarer sin nåderige karakter og fornyer pagten med Israel. Kap.33-34.

Folket går i gang med at bygge teltet og indsætter det Aronitiske præsteskab, efter den anvisning Gud har givet Moses (Kap.35-39). Gud bosætter sig synligt Åbenbaringsteltet (Kap.40).

Bogens temaer:

Guds karakter: 2 Mos viser Guds karakter:

Han er trofast og glemmer aldrig sine løfter, selvom der går 500 år fra Abraham til Moses (se 1 Mos 15:14,18; 2 Mos 13:5).

Gud har medfølelse med lidende og undertrykte mennesker.

Gud er nåderig. Foruden at være skaber og opret-holder af alle ting, viser han sig også som værende en Frelser-Gud.

Gud er hellig, adskilt og anderledes. Han alene skal tilbedes (bud I) og han skal tilbedes på sin helt egen måde (bud II-III).

Gud er en person og han møder mennesker på en personlig måde. Både den enkelte (kap. 3, 34) og gruppen (kap. 19, 40):

Gud ønsker et personligt forhold og åbenbarer sig derfor for mennesker. I 2 Mos åbenbarer han sit eget personlige navn (kap. 3, 6), sin almagt (kap. 7-15), sin retfærdige karakter (kap. 20) og sin overvældende herlighed (kap. 19; 34; 40).

Guds nåde vækker et tillidsforhold hos den troende. Menneskelig lydighed, gode gerninger og religiøse tiltag kommer først som eftervirkninger af hans indgreb. Derimod er de vigtige for forholdet og er med til at sikre, at forholdet forbliver levende og hjerteligt. (kap. 3:1-4:17; Israel kap. 20:1-3).

Pagtsforholdet. Pagtsbetingelserne er ikke til forhandling, men er ufravigelige kontraktmæssige krav fra Gud. De må enten modtages eller afvises med modsat rettede konsekvenser.

Selvom Gud er den ophøjede, er han også den nærværende Gud, der bor iblandt sit folk i Åbenbaringsteltet (2 Mos 25:22; 40:34-38). Herfra taler han til dem igennem sin profet (kap. 33:7-11; 34:29-35).

Guds hellighed er fundamentet for bibelsk moral og etik. Guds folk er kaldet til at efterligne Gud (kap.19:6; Hebr 9:19-20).

Hellighed er symboliseret ved ild (den brændende tornebusk, ilden på Sinaj-bjerget), ved lovens forskrifter og ved Åbenbaringsteltets hellige og allerhelligste rum, som holder folket adskilt fra Gud (2 Mos 26:33).

De ti bud. Taler om at elske Gud (bud I-IV) og at elske mennesker (bud V-X). Buddene er ufravigelige og kalder på respekt og hensyn overfor Gud, menneskeliv, ægteskab, ejendom, sandhed og tanker.

De giver etiske krav ikke bare til ydre livsførelse (bud I-X) men også til indre holdninger (bud X). Bryder man bare et bud, har man brudt hele loven.

I Israel skal straf bygge på et retsgrundlag. Straf bruges som gengældelse og kompensation for at lære synderen om den smerte, han har forvoldt og for at ændre hans adfærd, så han igen kan fungere i samfundet, - derudover som afskrækkelse overfor andre.

Lex Talionis princippet – ”øje for øje, tand for tand” – fortæller at straffen skal svare til forbrydelsen. Man må hverken overdrive eller underdrive en straf. Dette er princippet for et samfunds retsorden, det skal ikke bruges til personlig hævngrøthed (Matt 5:38-45).

Menneskets fornemste opgave er at dyrke Gud og glæde sig i ham i al evighed. (Den Westminster trosbekendelse):

Gud ønsker at bo iblandt sit folk, men på egne hellige betingelser og ikke efter menneskers normer (kap. 32:8).

Åbenbaringsteltet, præstetjenesten (materialer, design, indretning) samt Sabbatsbuddet oplærer Is-rael i hvordan Gud skal dyrkes.

Baggrundsinformation:

Slavefolket Israel befries fra Egypten:

Historisk periode: Det Egyptiske Nye Rige 1570-1150 f.Kr. Højdepunktet af faraonisk kultur og Egyptisk international magt. To teorier A og B:

Teori A

18. Dynasti (passer med Bibelens kronologi, se note i Bogens hvem, hvad, hvor). Et egyptisk dynasti overtog fra det semitiske Hyksos dynasti. Den store byggherre Thutmose III (1504-1450) var den undertrykkende Faraos. Hans tante, med-regenten dronning Hatshepsut var Moses' pleje-mor (1403-1484). Hans søn Amenhotep II (1450-1425) var Faraos da udvandringen skete.

Efter denne periode var der en gradvis nedgang og indadvendthed i Egypten i 100 år, indtil et militært kup bragte en ny egyptisk storheds tid under det 19. dynasti.

Teori B

19. Dynasti (Teorien henviser til 2 Mos 1:11 og de store bygningsværker udført af Ramses II). På ny en aggressiv opgangs- tid i Egypten (1319-1200). I.flg. denne teori var Ramses II den undertrykkende Faraos og hans søn Merentah, den Faraos som Moses konfronterede med Guds krav. Der er ingen egyptiske arkæologiske beviser, der kan bekræfte udvandringen, men dette skal ikke overraske.

En så stor ydmygelse af Egypten ville næppe have været genstand for historieskrivning, snarere noget man ville skjule. (Som fx når nynazister forsøger at bortforklare Holocaust).

Derimod er den bibelske tradition for udvandringen så udtalt, at for at modbevise den, må den både afsløres som falsk, og der må præsenteres en mere sandsynlig alternativ forklaring for disse fortællingers opståen. Kan dette ikke gøres, må 2 Mos bog beretning have lov til at stå ved magt.

De ti plager:

Det er en serie af ”naturkatastrofer” med åndelig adresse til Egyptens guder(kap.12:12).

1. Nilguden Khnum/ Hapi angribes el. Osiris blodåre der forbløder.
2. Den hellige frø Heqt bliver folkets plage.
3. Myg / lopper, kryb af religiøs afsky angriber folket
4. Flueguden / bremsen Zebub torturerer dem.
5. Den hellige ko / tyr Hathor / Minevis, el. frugtbarhedstyren Apis slås ihjel.
6. Hellig aske fra medicinguden Imhotep gøres til en forbandelse.
7. Sky og vejrgudinden Nut sættes ude af kontrol.
8. Seth, afgrødernes beskytter er magtesløs.
9. Solguden Ra, Aten, el. Horus udslukkes.
10. Egypternes førstefødte bliver slået ihjel, som straf for Egyptens ondsindede undertrykkelse af Guds førstefødte ”Israel”.

YHWH Guds personlige navn, hvis rod er fra udsagnsordet ”at være”. (Kap. 3:14) ”Jeg er hvem jeg er”, dvs. den levende og uforanderlige. Eller. ”Jeg vil være hvem jeg vil være”, dvs. ubegrænset, den der sætter alt andet i gang.

Navnet betyder *den evige*, den som *altid er*, uden begyndelse, uden ende. Kap.6:3 betyder at indholdet i Guds navn ”Jahve” først åbenbares her. Jahve er både den evige og frelseren.

Forhærdelse af Faraos hjerte bliver nævnt 16 gange. Nogle gange er det Faraos, der forhærder sig selv, andre gange står der, at Gud forhærder ham. Det er ikke enten eller, men både og. Gud forhærder kun den, der selv gerne vil forhærdes. Dette viser at Gud også kan bruge menneskers onde vilje til at fremme sin frelsesplan. Pagtslutning ved Sinaj opbygges efter den form, der var almindelig for Mellemøstens internationale traktater på den tid.

Traktaten kræver total underordnelse og troskab fra vasalstaten overfor storkongen. (Se også noter i 5 Mos). Sinaj pagten er hovedpagten i GT, og alle senere pagter er blot en fornyelse af den. (For tidligere pagter (se oversigt 1 Mos 9)

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

1 Mos forklarer for Israel hvem Gud er, hvem de er og hvorfor de er i Egypten.

2 Mos fortæller om deres udvandring mod det forjættede land og hvordan de opbygges som Guds nation.

Historien fortsætter i 3 - 5 Mos Udvandringen fra Egypten er central for GT opfattelse af Jahve, som Frelser Gud.

Beretningen forbereder og vækker længselen efter den universelle frelses begivenhed, der senere vil ske på Golgata og som vil kulminere, når Jesus Kristus kommer igen ved tidernes ende.

Synd er en realitet. Mennesker er af natur i oprør mod Gud. Selv efter, at de har oplevet Guds nådefulde indgreb og omsorg, glemmer de hurtigt hans godhed og vender sig bort fra ham igen. Det viser, at en ydre befrielse ikke er nok til at ændre liv, der skal en indre forvandling til.

Frelse kommer før helliggørelse. Det er altid Gud, der tager initiativ til at frelse mennesker og at helliggørelse er noget der følger frelsen. Dette vises ved at Israel først frelses ud af Egypten og først derefter får de lovens krav ved Sinaj. Dette illustreres igen og igen - Påskelammet slagtes (kap. 12), pagt-slutning sker ved blod-stænkning (kap. 24).

Kun igennem et brændofferalter er der adgang til Gud (kap. 27, 29, 40). Præsteskabet skal indvies ved blodoffer (kap. 29). Ordet løskøbe / udfri (kap. 6:6; 15:13) er det hebraiske ord "Gaal", som betyder at der skal betales en pris for udfrielsen. Se også ordning om so-nepenge (kap. 30:12-16).

Gud bruger ørkenvandringen til at udvikle Israels tillid til og lydighed mod ham (2 Mos 15:26; 16:4; 19:4-5). Ligesom han gjorde det med Abraham (1 Mos 22) og andre. Igennem prøvelserne lærer de afhængighed af Gud, og viljen til at følge ham. (Se også noter vedr. Israels oprør i oversigt over 4 Mos).

Jesus i det Gamle Testamente:

2 Mos og løfterne og detaljerne om den kommende frelser-skikkelse:

Jesus er Jahve / "Herren". (4:26; 6:35,41; 8:12,58; 9:5; 10:7,9,11,14; 11:25; 14:6; 15:1,5; 1 Kor 8:6; Fil 2:11).

Moses er en prototype på Israels frelser-skikkelse (Hebr 3:1-6).

Jahves frelsende engel, evt. Guds Søn i preinkarneret form. (2 Mos 3:2; 14:19; 23:20-23; 33:12-16 – (se også noter i tilsvarende sektion i oversigt over 1 Mos under "Herrens engel").

Påskelammet – påske / "Pasach" betyder forbi gang. 2 Mos 12 – et ungt lydefrit handyr, som skal fortæres helt og hvis ben ikke må knuses og hvis blod skal stryges på dørstolpen med en isop stængel for at beskytte mod dødsenglen. (Se Jesus i Es 53:7; Joh 1:29; 6:50-56; 19:29,36; 1 Kor 5:7; 1 Pet 1:19; Åb 12:11).

Udvandringen fra Egypten er en prototype på Jesu udvandring ved Golgata (Luk 9:31).

"Manna"– 2 Mos 16:13-36 himmelsk brød til opretholdelse af liv symboliserer Jesu liv, som gives til troende (Joh 6:30-35,47-51)

"Vand fra klippen"– 2 Mos 17:6 bliver opfyldt i åndelig forstand af Jesus (Joh 4:13 -14; 7:38-39; 1 Kor 10:4). Åbenbaringsteltet og ypperstepræstens rolle, illustrerer Jesu liv og tjeneste. (Joh 1:14; 2:19; Hebr kap. 8-10; f 8:1-6)

Bogens mest kendte afsnit:

- 2** Moses findes i Nilens siv af Faraos datter.
- 3-4** Moses møder Gud ved den brændende tornebusk
- 3, 6** Jahve åbenbarer sit personlige navn.
- 7:14-11:10** Egyptens 10 plager.
- 13:17-15** Udfrielsen af Israel igennem det Røde Hav.
- 20.** De ti bud, der gives på Sinaj.
- 32.** Israels frafald og afgudsdyrkelse af Guldkalven.
- 34** Gud møder Moses på bjerget, fornyer pagten og åbenbarer sin hellige nåderige karakter.
- 40.** Gud stiger ned i Åbenbaringsteltet for at bo blandt sit folk.